

Utmaningarna med att utreda kognitiv funktion hos barn och unga

Det är ett stort ansvar att ställa en diagnos. Man vill att den ska vara riktig, både för att kunna ge individen rätt hjälp och för att känna sig trygg att kommunicera det som kan vara ett tufft budskap för individen och dess familj. Att utreda ett barns kognitiva fungerande och ställa en diagnos är dock inte alltid en lätt uppgift. Det kräver en lång utbildning, praktisk tjänstgöring, flera timmar av handledning och klinisk erfarenhet. I den här artikeln kan du läsa mer om några av de utmaningar som psykologer möter i sitt kliniska arbete med barn och unga.

Att differentiera mellan diagnoser – CVI eller NPF?

En utmaning är att differentiera mellan olika diagnoser. Det är inte ovanligt att barn uppvisar beteenden som är typiska för flera olika funktionsnedsättningar. Ett tillstånd som ibland förväxlas med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är cerebral visual impairment (CVI). Det är en form av synskada som påverkar den visuella perceptionen men där ögonens funktion är intakt. Synen har en avgörande betydelse för barns utveckling. Det påverkar deras kognitiva och sociala utveckling, samt adaptiva färdigheter. En synnedsättning, som CVI, innebär därför en risk för att barnet drabbas av utvecklingsförseningar och uppvisar beteenden som är typiska för NPF-diagnoser. Lyckligtvis ökar kunskapen CVI och idag finns mer

information som hjälper psykologen att skilja mellan autism, adhd, intellektuell funktionsnedsättning och CVI. För dig som är intresserad av mer information på temat finns en läsvärd artikel av Chokron och kollegor från 2021 (se referenslistan för mer information).

Att utreda barn med ett annat modersmål än svenska

I takt med att samhället blir allt mer mångkulturellt så är en annan utmaning att utreda barn med ett annat modersmål och kulturell bakgrund än den svenska. Det kan i sådana fall vara svårt att använda de vanliga standardiserade instrumenten, eftersom de ofta baseras på normer som har samlats in i Sverige. Detta kan leda till behov av samarbete med en tolk under testningen, och användning av icke-verbala test eller test som finns tillgängliga på barnets modersmål

(såvida inte språket är ett hinder för tolkning av resultaten). Med andra ord behöver psykologen vara kreativ, samla in information från många olika källor och i större utsträckning lita på sitt kliniska omdöme.

Ett arbete som kan hjälpa i dessa fall är en artikel av Tassé och kollegor som publicerades 2019. I samarbete med en tvärvetenskaplig expertpanel tog de fram en omfattande lista över beteendeindikatorer för klassifikationen av intellektuell funktionsnedsättning i ICD-11. Syftet var att ge psykologer en alternativ vägledning att använda för att fastställa förekomsten av en eventuell IF-diagnos samt svårighetsgraden. De här riktlinjerna kan vara användbara vid kognitiv utredning av barn som har ett annat modersmål än svenska eller där barnets IQ-poäng ligger strax över eller under 70 och därmed gränsar till intellektuell funktionsnedsättning.

Att utesluta påverkan från olika miljöfaktorer

En annan utmaning är att utesluta andra orsaker som skulle kunna förklara ett barns kognitiva fungerande. Det kan vara viktiga livshändelser, situationen i skolan eller hemma, mediciner och annat. I dagens samhälle kan det till exempel vara relevant att reflektera över barn och ungas skärmvanor. En aktuell systematisk översikt visade att överdriven skärmtid kan öka förekomsten av uppmärksamhetsproblematik (Santos et al., 2022). Andra studier har observerat ett samband mellan daglig exponering för skärmar och förekomsten av autismliknande beteenden hos barn och unga, i synnerhet när den första exponeringen för skärmar skedde vid 3 års ålder eller tidigare (Chen et al., 2021).

Konklusion

Sammanfattningsvis står vi inför flera olika utmaningar vid utredning av barn och ungas kognitiva fungerande. Några av dessa utmaningar är att differentiera mellan olika diagnoser, utreda barn med annat modersmål än svenska, samt att utesluta olika miljöfaktorernas som kan påverka barnets kognitiva fungerande. Nya studier kan ibland ge perspektiv och klinisk vägledning till de här utmaningarna.

→ **UPPTÄCK LIKNANDE ARTIKLAR
OCH MER INFORMATION [HÄR](#)**

Referenser

Chen, J. Y., Strodl, E., Wu, C. A., Huang, L. H., Yin, X. N., Wen, G. M., ... & Chen, W. Q. (2021). Screen time and autistic-like behaviors among preschool children in China. *Psychology, health & medicine*, 26(5), 607-620.
<https://doi.org/10.1080/13548506.2020.1851034>

Chokron, S., Kovarski, K., Zalla, T., & Dutton, G. N. (2020). The inter-relationships between cerebral visual impairment, autism and intellectual disability. *Neuroscience & biobehavioral reviews*, 114, 201-210.
<https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2020.04.008>

Santos, R. M. S., Mendes, C. G., Marques Miranda, D., & Romano-Silva, M. A. (2022). The association between screen time and attention in children: a systematic review. *Developmental neuropsychology*, 47(4), 175-192.
<https://doi.org/10.1080/87565641.2022.2064863>

Tassé, M. J., Balboni, G., Navas, P., Luckasson, R., Nygren, M. A., Belacchi, C., ... & Kogan, C. S. (2019). Developing behavioural indicators for intellectual functioning and adaptive behaviour for ICD-11 disorders of intellectual development. *Journal of Intellectual Disability Research*, 63(5), 386-407.
<https://doi.org/10.1111/jir.12582>